

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, με το τελευταίο μυθιστόρημα *Ο Άγγελος της Στάχτης*, επιχειρεί μια ποιητική γεωγραφία του Άδη μετατοπισμένη στο τοπίο των ζωντανών. Πρόκειται για ένα μυθιστόρημα αναρχικό, σαγηνευτικό, τολμηρό, που οδηγεί την ψυχή στον μεγάλο πόνο της γνώσης. Ο Λυπημένος Άγγελος με το σώμα της στάχτης, ο γεννημένος από τον θάνατό του, ο γητευτής του Άδη, είναι ο ορφικός εραστής, που αναζητά στις μέρες μας τη μοίρα του.

Πότε συνειδητοποιήσατε τη συγγραφική σας κλίση;

Νομίζω πως είναι κάτι που υπήρχε από πάντα. Από τότε που κατάλαβα τον κόσμο. Παιδί ακόμη, θυμάμαι, και ενώ στη Λήμνο όπου γεννήθηκα και έζησα τα παιδικά και νεανικά μου χρόνια δεν υπήρχε κανένα βιβλιοπωλείο — μιλάμε για πολύ μακρινά χρόνια — εγώ έλεγα πως, όταν μεγαλώσω, θα γράφω βιβλία.

Ποια η σχέση σας με τον Σάμουελ Μπέκετ;

Με τον Σάμουελ Μπέκετ είχαμε αλληλογραφία πάνω από είκοσι χρόνια. Τον είχα γνωρίσει όταν βρισκόμουν με υποτροφία στο Παρίσι. Η γνωριμία μαζί του ήταν μοναδική εμπειρία.

Ποιο κατά την άποψή σας είναι το καλύτερό σας έργο;

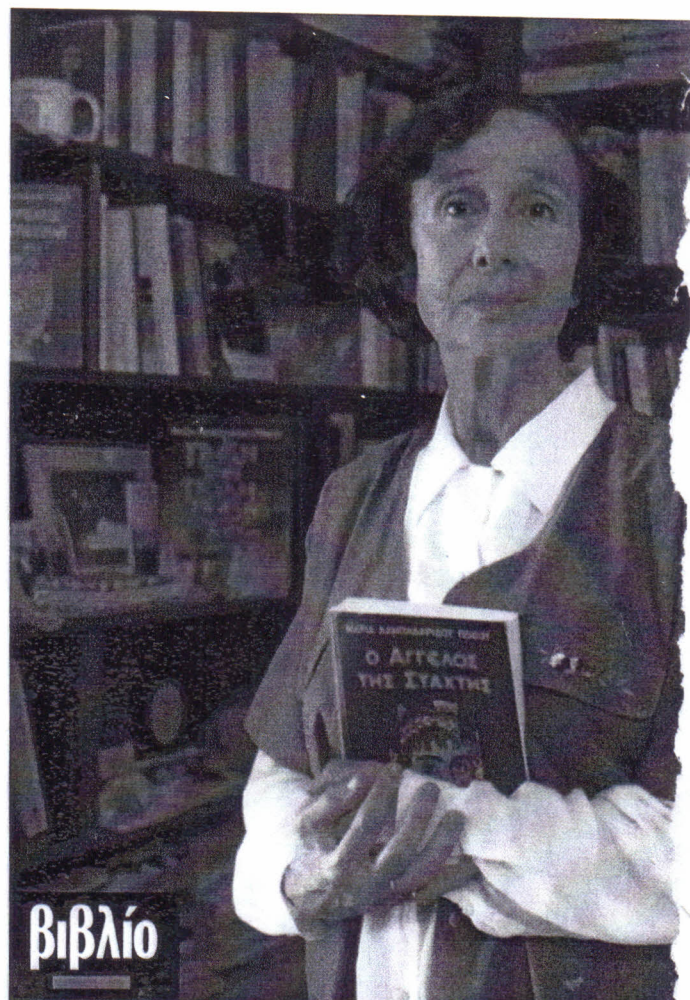
Όχι, δεν μπορώ να πω. Ή, ίσως, θα μπορούσα να πω: κάθε φορά το τελευταίο. Είναι σαν τα παιδιά που γεννά μια μάνα και τα αγαπά όλα. Αυτό δεν σε αφήνει να τα κρίνεις. Όμως, τροποποιώντας λίγο την ερώτηση, θα πω με ποιο ταυτίστηκα περισσότερο. Ε, λοιπόν, όσο κι αν φανεί παράξενο, ταυτίστηκα με το βυζαντινό μου *Πήραν την Πόλη, Πήραν την* κι ας είναι ο ήρωας άντρας. Εκεί υπάρχει η ανθρωπινή περιπέτεια, η κοσμική και υπαρξιακή μαζί, υπάρχει μια υπέρβαση του ανθρώπινου μέσα στα ανεξήγητα μυστικά που κουβαλά η ψυχή από την προϋπαρξιακή διαδρομή της. Υπάρχει το μυστήριο, το θαύμα, η προφητεία. Όλα αυτά είναι στοιχεία που βγήκαν από τη δική μου ψυχή, από τη δική μου αντίληψη για τον κόσμο και για την ύπαρξη. Σε λίγο, το μυθιστόρημα αυτό θα κυκλοφορήσει στα αγγλικά από τις εκδόσεις *Terzo/Books*. Και το θεωρώ εξαιρετικά σημαντικό για ένα τέτοιο έργο.

Και κατά την άποψη των αναγνωστών;

Νομίζω πως και η προτίμηση των αναγνωστών συμπίπτει με τη δική μου. Αν και ο κάθε αναγνώστης έχει τις ιδιαίτερες ευαισθησίες του, άλλοι αγάπησαν την *Γκριζα Πολιτεία*, άλλοι το *Σώμα Θυμίσου* όχι Μόνο το Πόσο Αγαπήθηκες, Άλλοι τη *Δοξαζωή* ή τη *Μαρούλα της Λήμνου*. Ωστόσο, και από τα γράμματα που λαβαίνω και από την επικοινωνία μου με τους αναγνώστες μου, νομίζω πως το *Πήραν την Πόλη, Πήραν την* άγγιξε πιο βαθιά την ψυχή. Ίσως γιατί ήταν ένα μυθιστόρημα ψυχής, μια κατάσταση ψυχής. Λέω, όσο μου μέλλεται να ζήσω, κι όσα κι αν γράψω, αυτό δεν θα μπορέσω να το γράψω ποτέ. Είναι από τα έργα που μια φορά γεννιούνται σε μια συγκεκριμένη στιγμή, γιατί έτσι είναι μοιραμένα να γεννηθούν.

Είστε ευχαριστημένη από τις ως τώρα κριτικές;

Ο καλύτερος κριτικός είναι η μοναχική ώρα του αναγνώστη. Μόνος, με το μυθιστόρημα που του έδωσες. Εκείνος σε κρίνει. Όταν πριν μερικά χρόνια η Ακαδημία βράβευσε το μυθιστόρημά μου *Με τη Λάμπα Θυέλλης*, μετά την τελετή της απονομής των βραβείων ήρθε μια απλή γυναίκα και μου πρόσφερε λουλούδια. Την ευχαρίστησα και τη ρώτησα ποια είναι. Μου είπε πως είχε έρθει από κάπου από τα περίχωρα του Ξυλόκαστρου μόνο και μόνο για να μου προσφέρει τα λουλούδια. Πιστέψτε με πως εκείνη τη στιγμή θεώρησα πιο σημαντική τη χειρονομία αυτής της απλής γυναίκας από το βραβείο.

«Σε μια εποχή που ο θάνατος που θα μιλά για το αθάνατο κομμάτι διαδρομής της. Τη μεγάλη νύχτα του

Πόσο συγκλίνουν οι απόψεις κριτικών και συγγραφέων;

Το πιο ενδιαφέρον είναι να μη συγκλίνουν. Ο συγγραφέας, στα πρώτα του χρόνια, μπορεί να επηρεάζεται από τις κριτικές και να τον ενδιαφέρουν. Ε, μετά βιώνει την προσωπική του εμπειρία ανεξάρτητα από τις όποιες κριτικές — που κάποιες φορές είναι δημιουργικές και βοηθούν.

Σχεδόν σε όλα τα μυθιστορήματά σας κυριαρχεί το υπερφυσικό στοιχείο. Συμβαίνει και στον Άγγελο της Στάχτης;

Ο Άγγελος της Στάχτης είναι το κατεξοχήν μεταφυσικό μυθιστόρημά μου. Σαν μαγικό παραμύθι. Στηρίζεται σε υπερφυσικά φαινόμενα, όμως, ταυτόχρονα, δεν παύει να είναι και καθημερινό, με ένα καθαρό ρεαλιστικό στοιχείο που ισορροπεί το υπερφυσικό.

Ποια είναι η υπόθεση με δυο λόγια;

Είναι το ταξίδι της ψυχής στον Άδη. Ένας νέος άντρας χίλιων χρόνων, ένας σύγχρονος Ορφείας, επιχειρεί μια νέα Κάθοδο στον Άδη να βρει την αγαπημένη του. Είναι η περιπέτεια ενός αθώου που περιπλανιέται χίλια χρόνια ανάμεσα στον Χρόνο και στην Αιωνιότητα, ώσπου να γίνει άγγελος, ο λυπημένος Άγγελος της Στάχτης. Αφετηριακά το μυθιστόρημα συνεχίζει το *Τραγούδι του Νεκρού Αδερφού* σε έναν καινούργιο μύθο με όλη τη σύγχρονη μεταφυσική του. Να το πω πιο απλά. Ένας διάσημος μουσικός, που έκανε καριέρα στο Παρίσι — γιος ενός ταπεινού λυράρη της ελληνικής επαρχίας — έρχεται σε έναν ερημικό τόπο κοντά στη λίμνη Αχερουσία να ξεχάσει κάποιον έρωτά του, αλ-

λά και να γράψει την καινούργια του μουσική σύνθεση, «να βρει τη χαμένη ψυχή του», όπως λέει. Ο μύθος της Αχερουσίας τού κινεί την περιέργεια και παραγγέλλει βιβλία να γνωρίσει οτιδήποτε σχετικό με τον τόπο των νεκρών, αλλά και το ταξίδι της ψυχής στον Άδη. Μόνο που αυτό δεν θα το μάθει από τα βιβλία, αλλά από την ίδια την περιπέτεια που θα ζήσει εκεί. Τον επισκέπτεται ένας νέος άντρας και του μιλά για τη ζωή του και για τις μουσικές συνθέσεις του όχι μόνον τις γνωστές, αλλά και αυτές που έχει στα συρτάρια του. Του λέει ακόμα ότι τον περίμενε πολλούς αιώνες, γιατί πρέπει να του γράψει τη Μελωδία του Άδη. Από το σημείο αυτό εξελίσσεται η πλοκή, γεμάτη μυστήριο.

Τι επιδιώκετε με το νέο σας μυθιστόρημα;

Κοιτάξετε, ο Άγγελος της Στάχτης δεν είναι ένα μυθιστόρημα φανταστικής περιπέτειας μόνο. Έχει στοιχεία από την ομηρική Νέκυια —τη Ραψωδία των Νεκρών— από τη δημοτική ποίηση, τις ελληνικές παραδόσεις τις τόσο πλούσιες στο θέμα του νεκρού στο ταξίδι του στον Άδη. Χρησιμοποίησα πολλές πηγές, την *Γαλατινή Ανθολογία*, την αρχαία φιλοσοφία, τα *Ορφικά*, τις διηγήσεις ανθρώπων ακόμη που γνώρισαν υπερφυσικά φαινόμενα. Όπου βρήκα την πληροφορία την πήρα. Ακόμη κι από τις διηγήσεις της μάνας μου. Τώρα, με ρωτάτε τι επιδιώκω. Μα δεν επιδιώκω τίποτα. Ήθελα να γνωρίσω εγώ πρώτη αυτό τον μυστηριακό κόσμο. Άλλωστε, ο βασικός άξονας του μυθιστορηματός

Κατά την άποψή σας, συνυπάρχουν αρμονικά ο κόσμος των ζωντανών και ο κόσμος των νεκρών;

Θα ήθελα να μην απαντήσω. Γιατί αυτό είναι το μυθιστόρημά μου. Από τη μια, είναι ο κόσμος των ζωντανών, πρόσωπα ανυποψίαστα, καθημερινά· από την άλλη, η αόρατη πολιτεία των νεκρών με τα μοναχικά της μονοπάτια τα τυλιγμένα στην καταχνιά. Ξαφνικά, σου γίνεται τόσο οικείος ο χώρος που μοιάζει η ζωή να είναι μεταφυσική και ο κόσμος των ψυχών ένας απόλυτα φυσικός τόπος. Κι ύστερα, η ψυχή είναι η πιο προσφιλή μας παρουσία.

Τι ακριβώς είναι ο χώρος των νεκρών και πόσο μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για την ύπαρξή του;

Τι είναι ο χώρος των νεκρών και πόσο υπάρχει; Μα αυτό ήταν το ερώτημά μου όταν άρχισα να γράφω το μυθιστόρημα —γι' αυτό και το σπήριξα στο *Τραγούδι του Νεκρού Αδερφού*. Λοιπόν, τι είναι; Μα έρχεται στα όνειρά μας. Στα οράματά μας. Έρχονται εκείνοι που χάσαμε και είναι σαν να μην έφυγαν ποτέ. Ακόμα και τη μρουδιά τους μπορούμε να νιώσουμε. Ο Ηράκλειτος λέει: «Ζων δε άπτεται τεθνεώτος εΰδων». Ο ζωντανός, όταν κοιμάται, αγγίζει τον χώρο των νεκρών. Κι ύστερα, αυτό το θέμα του νεκρού αδερφού, το ταξίδι της ψυχής στον Άδη, πολλά χρόνια με παίδευε και μαζί έβλεπε τη σκέψη μου. Από κει βγήκε ο Άγγελος της Στάχτης. Τον κόσμο δεν τον κατοικούν μόνο οι ζωντανοί, αλλά και οι νεκροί.

Ποιος είναι ο βασικός άξονας του Άγγελου της Στάχτης;

έγινε η πιο ευτελής πράξη, ήθελα να δώσω ένα μυθιστόρημα της ψυχής, για την περιπλάνηση στους αιώνες της προϋπαρξιακής πνεύματος πριν από το εφήμερο της παρούσας ζωής»

είναι η αγάπη. Η ιστορία μιας αγάπης που κράτησε χίλια χρόνια και που η δύναμή της έκαμε να ανοίξουν οι Πύλες του Άδη. Και ο Άδης έγινε διάφανος. Μεταποτίστηκε στο τοπίο των ζωντανών. Χρησιμοποίησα τον ομηρικό στίχο «δύσομαι εις Αΐδαο και εν νεκύεσσι φαιίνω». Μάλωσε μια μέρα ο Ήλιος με τον Δία και του είπε: «Μη με θυμώνεις εμένα, γιατί θα κατέβω στον Άδη να φέγω μόνο για τους νεκρούς». Ε, λοιπόν, αυτός ο «ηλιόλουστος» Άδης έχει κάτι από τη φρενίτιδα της σύγχρονης επιστήμης. Η τεχνολογία σήμερα έχει κάτι το μαγικό, το υπερφυσικό.

Αυτό δεν ήταν μια βαθύτερη επιδίωξη;

Ναι, αίγουρα. Εξάλλου, ήθελα, σε μια εποχή που ο θάνατος έγινε η πιο ευτελής πράξη, να δώσω ένα μυθιστόρημα που θα μιλά για το θάνατο κομμάτι της ψυχής, για την περιπλάνησή της στους αιώνες της προϋπαρξιακής διαδρομής της. Είναι η μεγάλη νύχτα όπου περιπλανήθηκε το πνεύμα — πριν από την εφημερότητα της παρούσας ζωής. Γράφει ο Σάμουελ Μπέκετ: «αναρωπιέμαι αν αυτό το μυαλό δεν έχει κιόλας περιπλανηθεί στην ατελειωτή νύχτα της αβύσσου». Με συγκινούν βαθιά τα μοναχικά πλάσματα που βιώνουν την αγωνία των υπαρξιακών τους ερωτημάτων. Γι' αυτό και σε όλα μου τα βιβλία οι ήρωες είναι μοναχικά πλάσματα, ποιητικά, ευάλωτα. Νομίζω πως αυτό είναι το στίγμα του αναγνωστικού μου κοινού. Αυτό ζητούν στα βιβλία μου. Την άλλη εκδοχή της αλήθειας.

Πιστεύετε ότι η ψυχή ζει μετά τον θάνατο του σώματος;

Ναι, το πιστεύω.

Η αγάπη. Ο χιλιόχρονος ήρωάς μου είναι ένα μοναχικό πλάσμα απέραντα σαγηνευτικό, ένα πλάσμα απαγορευμένο, κι ωστόσο θα εμπνεύσει τη μεγάλη αγάπη. Είναι αυτή η δύναμη που ανοίγει τις πόρτες όλων των μυστηρίων.

Πώς ξεκινάτε να γράψετε ένα μυθιστόρημα;

Καταρχήν θέλω να πω ότι, όταν βγαίνει ένα καινούργιο μου βιβλίο, αισθάνομαι πάντα ανασφαλής και σαν εκτεθειμένη. Δίνω στον άγνωστο αναγνώστη αυτά που φύλαγα στην ψυχή μου ιερά. Κι αυτό γιατί, προσωπικά, όταν ξεκινά να γράψω ένα μυθιστόρημα, το κάνω για μένα. Για να πάω εγώ πιο πέρα. Για να βρω την απάντηση σε μια δική μου υπαρξιακή αγωνία. Ύστερα, όταν ετοιμάζεται να κυκλοφορήσει το βιβλίο, σκέφτομαι τον αναγνώστη. Είναι μαζί φόβος και ικανοποίηση να σκέφτεσαι πως, στις μοναχικές του ώρες, ζει τις συγκινήσεις που εσύ του έδωσες. Γιατί ένα μυθιστόρημα ολοκληρώνεται μόνο με τη συμμετοχή του αναγνώστη. Με αυτό που γίνεται στο δικό του μυαλό.

Και για τον Άγγελο της Στάχτης τι νομίζετε πως γίνεται;

Είναι η πρώτη φορά που δεν μπορώ να μαντέψω. Και λίγο φοβάμαι. Αναρωτιέμαι αν θα ζήσει τη γοητεία που εγώ έζησα γράφοντας το μυθιστόρημα, αυτή την παράξενη σαγήνη του χιλιόχρονου ήρωά μου. Ή αν θα μείνει αδιάφορος στο γεγονός ότι η αόρατη πολιτεία των ψυχών με τα μοναχικά μονοπάτια της καταχνιάς μπορεί να είναι δίπλα μας, σε μια απόσταση των χαμένων μας διαστάσεων.

—Ευγενία Πασχαλίδη